

GARANȚIA CALITĂȚII ARTISTICE

Luna august în Edinburgh durează cât un an întreg. „Festival month” nu înseamnă doar una dintre cele mai reușite campanii de marketing de care un oraș a avut parte vreodată, ci și o cultură a turismului la cel mai profesionist nivel. Locuitorii scoțieni pleacă, la rândul lor, în vacanțe și eliberează apartamentele pentru cei veniți din lumea largă pentru a trăi o experiență de vacanță culturală originală; lenea care îmbibă șezlongurile plajelor e înlocuită cu goana pe străzi care nu se opresc din a urca și a coborî, spre altele și alte spectacole. Paiul de plastic din paharul cu lichide colorate și multe cuburi de gheață nu are nimic în comun cu whiskey-ul sorbit pentru a te încălzi sub pătura care te ferește de burniță în timp ce privești fascinat parada cu sute de cimpoaie de pe esplanada Cetății la Edinburgh Tattoo. Nu ai timp pentru combinațiile gastronomice ad-hoc de la *all inclusive* sau cinele simandicoase la *fine dining*; de când se termină un show imersiv, în beznă totală, într-un container de metal, în care auzi la căști șoapte și respirații ce te conduc printr-un vis treaz, abia apuci să comanzi un hot dog sau un sandwich cu *pulled pork* în drum spre spectacolul de pantomimă mută cu măști sau spre cel de *physical theatre*, tipic englezesc, alege „la noroc” dintre cele aproape 4.000 de spectacole ale programului Edinburgh Fringe, gros cât o carte de telefoane.

Edinburgh-ul în august e, într-adevăr, spectaculos – toată vria, toată fuga, tot entuziasmul, toate situațiile comode în care discuți lejer cu necunoscuți la o coadă, așteptând să înceapă spectacolul, toată oboseala plăcută a multelor evenimente culturale devorate hulpav și decantate abia târziu, în noapte. Toată atmosfera de *never ending performance* impregnată în piatra cubică a străzilor invadate de artiști care fie performează, fie încearcă să îți atragă atenția pentru a te convinge să alegi, dintre atâtea mii, spectacolul lor; acest carusel de pași, voci, chipuri, râsete, promisiuni și curiozități turistice își are un vârf incontestabil: Edinburgh International Festival – „selecția oficială” așa cum e denumită neoficial, spre a fi diferențiată de Fringe-ul atoatecuprinzător.

EIF are la reverul smokingului garanția calității, a statutului și a ștaifului pe care nu îl regăsești în toate bucătăriile, beciurile, mansardele și bisericile care găzduiesc nepotul rebel, cu bulgi rupți în genunchi, hyper-divers și nonconformist pe nume

Fringe. În sălile de spectacol ale Festivalului Internațional de la Edinburgh, bunul gust, rafinementul și o tipologie aproape clasică de spectacole de teatru, muzică, operă, dans și noi media se întâlnesc pe-ndelete, preț de aproape o lună, cu spectatorii dornici de întâlnirea cu artiști consacrați și spectacole din elita momentului. Timpul nu se mai grăbește la EIF. *Excitement*-ul adolescentin, gata să accepte orice propunere artistică drept experiență inedită, oricât de liberă în formă și imprecisă în execuție, rămâne la intrarea în foaier. În schimb, e justificată din plin pretenția de a vedea spectacole cu adevărat performante, reușite estetic, importante și propuneri tematice pertinente, funcționale,acompaniate de sensuri conotative inteligente și emoție de tip intelectual. Renumele acestei manifestații festivaliere nu lasă loc pentru prea multe erori.

2023 a fost anul unei schimbări de direcție, dar nu și de paradigmă la Festivalul Internațional de la Edinburgh. Pentru prima dată o femeie a primit responsabilitatea curatoriei selecției: violonista Nicola Benedetti a fost directorul festivalului, începându-și mandatul sub deviza „where do we go from here?” – întrebarea care a împânzit orașul pe afișe, bannere, steaguri și panouri de toate mărimile. O raportare cât se poate de onestă la realitatea post-pandemică, o sinceră interogare a posibilităților reale de care arta dispune acum, o frământare nerecunoscută, poate, a artiștilor care încă nu și-au recuperat publicurile, o nouă raportare la experiența spectaculară live, noi modalități de interacțiune între scenă și sală, o largă și incitantă discuție despre timpul prezent al artelor spectacolului.

Highlight-ul celei de-a treia săptămâni a fost, cu siguranță, spectacolul de dans *The rite of spring / Common ground[s]*, dipticul ce a reunit coreografiile semnate de Germaine Acogny, Malou Airaud și Pina Bausch. În prima parte a spectacolului, cele două coregrafe și interprete, aducând un omagiu Pinei și o notă proprie de interpretare a mișcărilor ce îi poartă semnătura atât de recognoscibilă, au compus un dialog fluid al corpurilor care vorbesc limbajul universal emoționant al vibrațiilor serene; eleganța gesturilor largi, a duratelor diluate în pași mărunțiți care grăbesc ritmul, dar nu și timpul, consistența prezenței a două femei mature, două mari dansatoare, de 79 și 75 de ani, discipole care au

Germaine Acogny și Malou Airaudo în Common ground[s]

foto Maarten Vanden Abeele

preluat și au dus mai departe filosofia mișcării Pinei Bausch. Apoi, *Ritualul primăverii*, coregrafia creată acum 48 de ani, interpretată de 34 de dansatori reuniți pentru acest proiect din 14 țări africane. Impactul acestui spectacol dens, de jumătate de oră, e copleșitor. Precizia gesturilor multiplicată de grup, muchiile drepte, liniile de forță ale brațelor care imploră și lovesc mortal, tălpile care izbesc pământul afânat până îl transformă în clei gros, trupurile care laolaltă întâmpină moartea ritualică a unei singure ființe aflate irevocabil în fața destinului de neoprit – această viață cu mai multe trupuri, acompaniată de notele muzicii lui Igor Stravinski, schimbările continue de ritm, compoziția imprevizibilă și energia pe care o degajă compun un tablou cinetic greu de uitat. Într-adevăr, îndemnul Pinei „dansați ca și cum viața voastră ar depinde de asta” e întrupat în trunchiurile, membrele, respirațiile și privirile dansatorilor care nu interpretează o coregrafie, ci trăiesc expresia plenară a performanței artistice.

Berliner Ensemble a adus în Scoția *Opera de trei parale* a lui Brecht, regizată de Barrie Kosky. Fără a deraia prea mult de la indicațiile moștenite de la bunicul Bertolt, spectacolul german are, totuși, un *twist* contemporan. Cabaretul ia locul teatrului epic didacticist, un pic mai multă libertate de improvizație e preferată comentariilor autoreflexive, iar show-ul se bazează aproape exclusiv pe puterea de seducție a carismei lui Gabriel Schneider, interpretul lui Mackie Șiș. Lista personajelor a fost mult redusă; singurul personaj masculin păstrat în scenă, pe lângă protagonist, e Domnul Peachum (Tilo Nest), iar punctul focal e descentrat. În loc de o Londră imundă spiritual, în care fărădelegile colcăie libere, spectacolul mizează pe un matriarhat cu drepturi depline care spânzură și pedepsește de la sine putere, până când e oprit, *deus ex-machina*, de un ordin superior. Femeile sunt la putere în *Opera de trei parale* berlineză, ele aleg cine trăiește și cine moare, deloc fragile, deloc victime, dar cu siguranță călăi. Într-un decor impactant vizual, cu scări care urcă și coboară labirintic, personajele se plasează în spoturi de lumină de unde își cântă songurile sau escaladează structurile metalice care par a strivi totul în mișcarea lor masivă, luminată în contre-jour, cât să impresioneze direct proporțional cu grozăvia faptelor reprobabile, ce nu ne mai pot speria, venite din gura unui băiat simpatic și lipsit de apărare în fața unui pluton de doamne lipsite de afecte.

Unul dintre spectacolele mai puțin convenționale din selecția oficială a fost *Food*, al lui Geoff Sobelle – un performance care combină magia, clowneria, interactivitatea și o instalație scenografică inedită pentru a vorbi foarte congruent, metaforic, despre relația noastră cu hrana. O parte din spectatori stau așezați în jurul unei mese imense, iar gazda ospitalieră, un chelner care cunoaște toate regulile etichetei înalte, oferă diferite meniuri, care se dovedesc a fi pretexte de situații

comice. Efectul „wow” e recurent, mirarea ca de copil pune câte un zâmbet pe fețele spectatorilor, iar întrebarea „cum a făcut asta?” e repetată cu fiecare nouă invenție. După ce chelnerul politicoasă își termină tura, servește el însuși masa și „devo-rează” cantități gargantuești cu ajutorul iuțelii de mână și al iluziilor. Apoi fața de masă descoperă un teren fertil de pământ din care ies primii mamuți, se dezvoltă primele orașe, până când istoria civilizației întregă e recreată din machete și mașinuțe de jucărie. E o experiență ludică, lipsită de morga pretențiilor estetice prea mofturoase, care prin invenții originale, reinventând trucuri și construind o platformă scenografică foarte ingenioasă, reușește să atragă atenția asupra unui subiect cât se poate de serios și, uneori, chiar îngrijorător.

Declan Donellan a fost unul dintre regizorii invitați la această ediție a Festivalului Internațional de la Edinburgh, cu spectacolul coprodus de compania sa, Cheek by Jowl și Compañía Nacional de Teatro Clásico – CNTC Madrid, în colaborare cu Barbican din Londra și Scène Nationale d'ALBI-Tarn din Franța. *Viața e vis* de Calderón de la Barca e considerată una dintre cele mai importante zece piese de teatru scrise vreodată. Purtând profunzimea imaginarului bogat al Secolului de Aur spaniol, parfumul alegoriilor se regăsește din abundență în această metaforă a vieții trăite în capcanele oniricului ce predispo-ne la ambiguitate. Regizorul englez a optat pentru o reprezentare lipsită de artificii, mizând pe fascinația textului și un actor principal în plină forță dramatică, în jurul căruia întregul ansamblu a construit un discurs scenic mai degrabă militant decât emoționant. Visul pare a fi cel al lui Basilio, regele mereu prezent în scenă, care observă toate interacțiunile dintre personaje și decide, ca într-un coșmar treaz, cum să continue evenimentele. Segismundo, interpretat de Alfredo Noval, are o statură de uriaș blând, care emoționează prin contrastul dintre deprinderile condiționate și tandrețea impulsurilor pe care le trăiește pentru prima oară. Într-un echilibru balansat între o tehnică bine stăpânită și un gând mereu alimentat organic de interacțiunea foarte prezentă cu personajul și partenerii, reușește să creeze contraste și nuanțe care îmbogățesc întregul parcurs și oferă consistență spectacolului, odată cu straturi de sens aduse tramei.

Edinburgh International Festival rămâne și în 2023 epicentrul celei mai artistice luni a celui mai spectaculos oraș din augustul fiecărei veri. Energia pe care o cheltui la Festival Month în Scoția revine cu dobândă odată ce ajungi acasă. Preaplina de emoții, stări, contradicții, curiozități satisfăcute, mirări, bucurii și gânduri, care încet-încet își găsesc locul lor în stiva de impresii adunate în maratonul zilelor de festival, devine albumul de amintiri cel mai inedit pe care un turist îl poate răsfoi cu ochii minții în memoria sa afectivă.